

SAMENVATTING

Inleiding

De verwachtingen van biomassa als energiebron om klimaatverandering tegen te gaan zijn hooggespannen. In toenemende mate groeit echter het besef dat aan biomassa veel nadelen kleven. Ontbossing in Indonesië en hogere voedselprijzen zijn problemen die soms zijn gekoppeld aan grootschalige inzet van biomassa. Ook leidt de vervanging van fossiele energiebronnen (zoals kolen en olie) door biomassa, per saldo soms niet of nauwelijks tot minder uitstoot van broeikasgassen. Ook premier Balkenende noemde de eerste generatie-biobrandstoffen niet duurzaam. Om ervoor te zorgen dat biomassa wel op verantwoorde wijze wordt geproduceerd en substantieel bijdraagt aan afname van CO₂-uitstoot, willen De Provinciale Milieufederaties en Stichting Natuur en Milieu dat alleen duurzame biomassa wordt gestimuleerd.

De voorliggende visie 'Heldergroene biomassa' beschrijft welke biomassastromen wel en niet in aanmerking moeten komen voor stimulering via de Nederlandse subsidieregeling voor elektriciteitsproductie en de verplichting voor biotransportbrandstoffen.

Duurzaamheidscriteria

Om te kunnen beoordelen welke biomassastromen bijdragen aan reductie van broeikasgassen en bovendien verantwoord kunnen worden geproduceerd hebben wij een tiental toetsingscriteria opgesteld. De nadruk van de beoordeling in deze visie ligt op biomassa voor elektriciteits- en gasproductie en als transportbrandstof, maar de criteria kunnen ook worden toegepast bij biomassa als grondstof in de chemie. Voortbouwend op het werk van de Commissie Cramer komen wij tot volgende duurzaamheidscriteria:

1. Voldoende reductie van broeikasgassen (inclusief indirecte effecten)
2. Geen concurrentie met voedselproductie en lokale toepassing
3. Behoud van biodiversiteit (inclusief indirecte effecten)
4. Behoud van milieukwaliteit (bodem, water en lucht) en waterbeschikbaarheid
5. Bijdrage aan de lokale welvaart
6. Bijdrage aan het welzijn van werknemers en de lokale bevolking
7. Verantwoorde landschappelijke inpassing
8. Uitsluiting gebruik van genetisch gemodificeerde gewassen
9. Ondersteunen en beschermen van cascadering van grondstoffen
10. Certificering volgens volg- en traceersysteem.

(Criteria 1-6 sluiten aan bij de Commissie Cramer criteria, 7-10 zijn extra)

Gerekend over de keten, moet biomassa netto 50% minder emissie van broeikasgassen opleveren dan gemiddeld bij fossiele energie. Deze minimumeis geldt inclusief indirecte effecten zoals de verdringing van agrarische productie of indirecte effecten door veranderingen in het landgebruik als gevolg van stijging van grond- en voedselprijzen. Zolang indirecte effecten nog niet worden meegenomen dient 70% gehanteerd te worden voor productie op bestaande landbouwgrond.

Boven de minimumeis van 50% of 70% dient de subsidie voor elektriciteitsproductie (SDE) of de waardering van 'bioliters' in de bijmengverplichting hoger te zijn naarmate een bepaalde biomassastroom een hogere netto broeikasgas-reductie oplevert. Dit verhoogt de kosteneffectiviteit van het beleid en stimuleert innovatieve biobrandstoffen.

Met name de indirecte effecten door landgebruikverschuivingen via de voedselmarkt zijn een cruciaal punt die nu ten onrechte nog niet meegenomen worden in de klimaatemissie-berekeningen en de biodiversiteitsanalyses (criteria 1 en 3). Een voorbeeld hiervan betreft het gebruik van koolzaadolie voor biodiesel. Dat leidt tot een grotere vraag naar andere eetbare oliën, zoals palmolie, waardoor indirect er toch ontbossing optreedt in Indonesië. Er dient daarom snel een macroanalyse te worden uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in de indirecte effecten op ontbossing, voedselzekerheid, biodiversiteit en sociale aspecten van het Nederlandse en Europese biobrandstoffen- en bio-energiebeleid.

Gezien de risico's van geteelde biomassa van bestaande landbouwbulkmarkten hebben reststromen uit de bos- en landbouw en de papier- en voedselindustrie de voorkeur. Deze zouden de kern van het biomassabeleid moeten gaan vormen. Vanuit het oogpunt van cascadering (criterium 9) geldt dit echter niet voor reststromen die al kwalitatief hoogwaardig gebruikt worden of voor reststromen die nodig zijn op het land om de bodemvruchtbaarheid op peil te houden.

Criteria voor duurzaamheid van biomassa dienen in Nederland in 2008 te worden ingevoerd. Buurlanden Duitsland (1 januari 2008 voor biobrandstoffen) en België (al jaren criteria voor bio-elektriciteit) laten zien dat het stellen van criteria heel goed mogelijk is, ook voor verplichtingen. Nederland moet de WTO niet als excuus gebruiken om voorlopig niets te doen.

Beoordeling: 'goede' en 'foute' biomassastromen

De markt voor biomassa bevindt zich thans in een overgangsfase van een aantal jaren voordat duurzaamheidscriteria middels certificering daadwerkelijk kunnen worden gewaarborgd. Indien verankering van duurzaamheidscriteria in beleid en waarborging daarvan middels certificering eenmaal het geval is, kunnen we theoretisch binnen deze randvoorwaarden aan de markt overlaten welke biomassastromen worden ingezet. Het opzetten van certificering duurt echter nog jaren (zo rapporteren de ministeries en bedrijven in Nederland), dus moeten we tot die tijd als maatschappij aangeven welke biomassa goed en fout is.

Op basis van de eerdergenoemde duurzaamheidscriteria hebben we gangbare biomassastromen op de Nederlandse markt beoordeeld. Dat geeft een spectrum van 'positief' via 'nee, tenzij' naar 'negatief'. Het oordeel betekent niet dat stromen nooit beter zouden kunnen presteren (bijvoorbeeld door technologische ontwikkeling) maar uitgaande van de huidige praktijk is dit het oordeel. Wij laten ons echter graag verrassen door initiatieven die aantoonbaar beter zijn.

Tabel: beoordeling duurzaamheid gangbare biomassastromen

Positief	Positief mits	Nee, tenzij	Negatief
Resten uit FSC houtindustrie	Reststromen uit de suikerindustrie	Jatropha-olie	Eetbare oliën (palm, soja, koolzaad, etc)
Bermgras	GFT	Rietsuiker	Tarwe
Snoei en dunningshout	Zoutwaterlandbouw	Algen op land	Maïs
	Afvalhout (A en B)	RWZI-slib	Diermeel
	Olifantsgras	Stro	Oud papier/karton
	Hennep	Agrarische resten	Suikerbiet
	Populier	Plant. olieschroot	Mest
	Wilg	Resten	
	Riet	voedingsmiddelen-industrie	
	Afvalfrituurvet		

“Positief” Gebruik van deze biomassa is akkoord. Controle op duurzaamheid achteraf.

“Positief mits” Gebruik van deze biomassa is akkoord mits het genoemde aandachtspunt vóóraf gecontroleerd wordt. Overige aspecten kunnen achteraf op duurzaamheid gecontroleerd worden.

“Nee, tenzij” Duurzaamheid van deze biomassa is (zeer) twijfelachtig. Geen stimuleringsbeleid voor gebruik van deze biomassa, tenzij vooraf de duurzaamheid bewezen kan worden.

“Negatief” Deze biomassa voldoet niet aan de duurzaamheidscriteria. Geen stimuleringsbeleid voor gebruik van deze biomassa. Concreet betekent dit geen SDE-subsidie en niet meetellen in de biobrandstoffenverplichting. Stimuleringsbeleid dient zich op een andere biomassasoort of andere opties te richten.

De tabel geeft aan dat er ook met toepassing van eerdergenoemde duurzaamheidscriteria nog wel degelijk grote hoeveelheden biomassa kunnen worden geproduceerd. We concluderen dat op de korte termijn er een grotere beschikbaarheid is van duurzame biomassa voor toepassing in productie van elektriciteit en warmte dan voor transport. Eerste generatie biotransportbrandstoffen op basis van voedselgewassen van de markt als koolzaad, soja, palmolie, tarwe en maïs zijn negatief beoordeeld en dienen niet door de overheid ondersteund te worden via subsidie of verplichting. Allereerst is de directe broeikasreductie hiervan beperkt. Daarnaast is het risico op substantiële indirecte negatieve klimaats- en biodiversiteitseffecten zoals ontbossing zeer groot. Voor transport is het daarom beter om in te zetten op de introductie van tweede generatie-biobrandstoffen geproduceerd uit reststromen en houtachtige gewassen.

Verplichting afhankelijk van beschikbaarheid duurzame biobrandstoffen

Op basis van bovenstaande beoordeling concluderen Natuur en Milieu en De Provinciale Milieufederaties dat de bijmengverplichting van 5,75% biotransportbrandstoffen in 2010 verlaagd moet worden indien deze doelstelling niet kan worden ingevuld met duurzame bio-brandstoffen. Beter nog is dat de bijmengverplichting voor biobrandstoffen wordt afgeschaft, omdat deze stuur op een middel (namelijk op een volume biotransportbrandstoffen) en niet op het klimaatdoel. In plaats van een bijmengdoel pleiten wij daarom voor invoering van een CO₂-reductie-doelstelling voor de CO₂-inhoud van de totale hoeveelheid transportbrandstoffen die jaarlijks wordt verkocht. Dit is kosteneffectiever en stimuleert innovatie omdat aan de markt wordt overgelaten welke alternatieve brandstoffen worden ingezet om het CO₂-doel te bereiken.

Wij willen dat
alleen duurzame
biomassa wordt
gestimuleerd